

CREACIÓ A LA ÚLTIMA

CARLES CORTÉS

Dues versions,
una mateixa novel·la

No sabies que podies llegir en la mateixa llengua que t'havien parlat a casa. Bé, no del tot, perquè des dels nou anys, a l'escola, un mestre va ensenyar-vos com

es deia en valencià, de manera correcta, els noms de les persones. I també les parts del cos i les denominacions de tants i tants objectes que vas descobrir. Un any més tard, un altre mestre et dictava les biografies d'escriptors clàssics com Bernat Metge, Ausiàs March o Joanot Martorell. Tots morts. De sobte arribaren les rondalles d'un tal Enric Valor que et deien que era de la veïna Castalla... i encara vivia! El mestre us passava textos per llegir en veu alta i per subratllar aquelles paraules que no entenies. No importava si comprenies la història, era indistint per a aquells bons professors, l'important era el vocabulari i la gramàtica.

Aquell mateix estiu del 1977 la teua germana iniciava la carrera universitària. Lectora impenitent t'insistia que calia llegir per a créixer. Sempre t'havies criat entre grans i pensaves que, a més dels retallables que muntaves o de les construccions aventureres que portaves amb el teu cosí gran —laboratoris de fotografies, gàbies per a pericos, mobles metàl·lics—, podria ser interessant llegir textos que no hagueren de ser subratllats a classe per a ressaltar el vocabulari que desconexies. La teua germana et passà una lectura que pensava que t'interessaria, atés que oferís un interès pel cinema de por i de terror —auspiciat per una tia que assaboria alguns films històrics de sang i freixures—. Frankenstein no va ser un bon inici en la teua vida de lector, no passares més enllà del tercer capítol.

T'adonaves que al teu esperit rebel no li venia que li recomanaren llibres, preferies cercar-los i trobar-los. Fer-los teus. I així és com un dia, entremig dels prestatges de la teua germana, que era a Alacant durant el primer any de carrera, hi havia un llibre amb títol inquietant que no entenies. Era una paraula d'aquelles que el teu professor haguera subratllat immediatament i t'haguera obligat de seguida a buscar-lo al diccionari. Així ho vas fer, de manera sobtada tornares al menjador on era el

La curiositat per saber què hi havia darrere d'aquelles tapes era superior al dubte plantejat

diccionari blau i blanc que tothom tenia a l'escola. No era aquella paraula. Vas pensar que aquell vocabulari no era perfecte, que era petit, que tenia moltes mancances. Potser això va motivar-te a agafar el llibre i iniciar la seua lectura. Si no entenies el títol, això volia dir que tenies davant de tu un repte, una il·lusió: trobar el sentit a aquella paraula.

No t'importava si la novel·la era d'acció, de terror, d'aventures, de fantasia o d'amor. La curiositat per

saber què hi havia darrere d'aquelles tapes era superior al dubte plantejat. La teua germana et recomanava sempre que llegires abans la contraportada i les parts prèvies del llibre, perquè t'orientaven, en moltes ocasions, davant del que podia tractar l'autor. Així ho vas fer. El llibre era recent. 1977. El teu primer llibre en català. Notaves que hi havia paraules que entenies però que eren distintes. Quina curiositat! Per a dir verbs en present, usaven els verbs acabats en -o, com si fóra castellà! I això per què ho farien? Seria un defecte de l'autora? Per què una errada, no podia ser, tantes vegades en un mateix llibre!

Així avançares, entremig de mots poc habituals en la teua parla, com capsa, bonic, sortir, beneita, soroll, i tantes altres que no t'impedièren anar descobrint la veu d'una dona. Sempre t'havies criat amb dones grans, la mare, la tia, les veïnes. Aquell era el moment d'escoltar una veu distinta. Parlava un senyor o una senyora desconeguda, que no s'identificava, el narrador o la narradora, però era com si entraves en conversa directa amb la protagonista. Ella era la culpable del títol del llibre que no comprenies. Portava el seu nom. A més, al primer capítol, el narrador contava que aquell nom poc usual li l'havia posat un oncle de la mare de la protagonista. La referència explícita al llibre d'on havia sorgit aquella idea, un volum de Ramon Llull, t'omplí de goig. Aquell era l'autor mallorquí del qual el

mestre t'havia dictat feia un parell de mesos la seua biografia i que havies après de memòria: «Palma de Mallorca, 1232-1316. Filòsof, teòleg, novel·lista i poeta. Fill d'una família pertanyent a la noblesa catalana, el seu pare arribà a Mallorca amb l'host del rei Jaume el Conqueridor». Quina coincidència! T'adonaves que, tot i estar morts aquells autors clàssics, podien aparèixer en llibres com aquest, com els que tenia la teua germana al prestatge de la seua habitació. Els escriptors deixa-

ven de ser conjunts de paraules a repetir davant de les preguntes del mestre per tal de posar una nota. Es convertien així en parts integrants de llibres moderns.

En la contraportada deia que l'autora havia fet una segona edició, el 1969, quan tu només tenies un any, sobre la primigènia, del 1938. Per què l'autora havia realitzat dues versions de la mateixa història? Era perquè no li agradava? Hauria canviat

esperava. En això tu et senties distint, pensaves que calia actuar per canviar la inèrcia del temps. Configuraves la teua manera de ser arran d'allunyar-te dels pensaments de la protagonista: «Fugir d'això... i no té força. Només sap doblegar-se, conformar-se, esperar».

Al costat de la protagonista, apareixien altres noms de dona desconeguts. Li preguntares a ta mare i t'explicà que sí, que els coneixia. Quina sorpresa! Eren, com et va explicar, artistes de

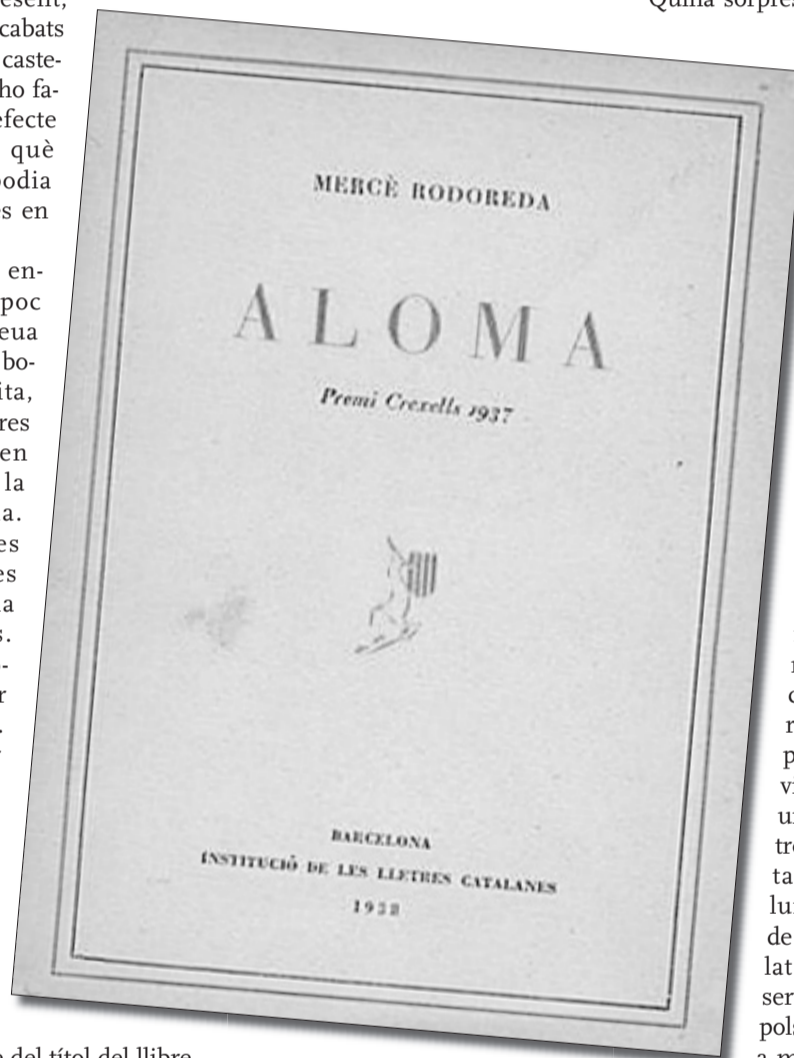
Hollywood, amb aquella pronúncia tan divertida del nom anglès que ella et va fer: Marlene Dietrich, Joan Crawford i Josephine Baker. Noms del cinema a un llibre! D'altres referències, sí que les coneixies. Com al teu poble, el 23 d'abril era una data important; així, ho llegies a l'inici del llibre, «Sant Jordi és a tocar».

I així van passar els anys fins que en un nou viatge a Barcelona, aquella ciutat que conegueres per primera vegada a través del primer llibre que havies llegit en català, en una llibreria de vell, vas trobar enmig de la muntanya oblidada de volums la primera versió de la qual te n'havia parlat la contraportada observada el 1977. L'olor de pols de les seues pàgines, a més de provocar-te l'habitual reacció al·lèrgica

del teu cos, et portà un record molt íntim. El plaer d'haver localitzat un llibre al prestatge de la teua germana que decidires llegir. Unes pàgines que et retrobaren amb la teua pròpia llengua i, en conèixer la protagonista, amb la teua manera de ser. Tan distinta a la de la jove descrita per l'autora! I a l'interior del volum antic, un cupó de l'obtenció d'aliments en la difícil postguerra del nostre país. Una nota de la Cooperativa Obrera de Consum de Barcelona amb un immens forat al mig que deuria servir de senyal de lectura per al seu anterior propietari. Un altre lector anònim que, com tu, va trobar el plaer de conèixer un personatge tendre i íntim. Dues versions, dos personatges, la protagonista i tu, el lector anònim que quaranta anys més vas entrar a formar part de la història.

L'autor

Carles Cortés és professor i escriptor.

el final? Quina era la versió que tenies a les mans? Més lluny de desanimar-te, tots aquells enigmes afavoriren les teues ànsies de lectura. Volies continuar per saber-ne més d'aquella jove protagonista que caminava sense gana pels carrers de Barcelona. Una ciutat on faries el primer viatge llarg de la teua vida, amb els companys de l'escola, uns anys més tard.

La jove protagonista era feble i tenia problemes de relació amb les persones. Era tímida, com a tu et passava en aquell moment. Li agradava estar sola, a la seua habitació, amb les seues coses. A tu també, però no tenies espai propi, tan sols quan tot el món era al treball. Per això, en certa mesura et senties identificat amb moltes expressions i pensaments d'aquella jove. I conegueres un món complex, els dels majors, on les relacions entre les persones eren difícils. La protagonista no s'hi rebel·lava, quan els esdeveniments no anaven com ella